

Sygn. akt II CSKP 55/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi G. K.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Okręgowego w Ł., z dnia 6 kwietnia 2016 r. sygn. XIII Ga [X.]

wydanym w sprawie z powództwa [...] "W." Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością Spółki komandytowej w R.

przeciwko G. K.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 12 maja 2021 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 8 lutego 2019 r., sygn. akt XIII Ga [...],

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Ł. do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2014 roku Sąd Rejonowy w P. w sprawie z powództwa [...] „W.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowej w R. przeciwko G. K. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 70.334,78 złotych z ustawowymi odsetkami. Sąd Rejonowy uznał, że pozwany skutecznie przystąpił do długu L. R. z tytułu poręczenia za zobowiązanie L. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. wobec wierzyciela - [...] „W.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w R..

Wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2016 r. (sygn. akt XIII Ga [X.]) Sąd Okręgowy w Ł. oddalił apelację pozwanego, który powołał w niej, jako nową okoliczność, chorobę psychiczną tj. psychozę maniakalno-depresyjną, przez co w dniu 24 lipca 2013 r. miał znajdować się w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. G. K., pozwany w sprawie XIII Ga [X.] złożył na tę okoliczności wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu psychiatrii. W ocenie Sądu Okręgowego, który oddalił ten wniosek pozwanego, brak było przeszkód, aby strona pozwana podniosła tę okoliczność i dowód na jej poparcie na wcześniejszym etapie postępowania. Sąd drugiej instancji oddalił również wniosek o zawieszenie postępowania apelacyjnego do czasu zakończenia postępowania o ubezwłasnowolnienie pozwanego, gdyż pozwany posiadał pełną zdolność do czynności procesowych (zdolność procesową).

Pozwany G. K. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 6 kwietnia 2016 r. Na skutek tej skargi Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 8 lutego 2019 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 listopada 2014 r. w ten sposób, że oddalił w całości powództwo.

Sąd Okręgowy uznał, że skarga o wznowienie postępowania oparta była na ustawowej podstawie, o której mowa w art. 403 § 2 k.p.c. Pozwany wskazując na nowy dowód w postaci dokumentu z opinii sądowo-psychiatrycznej sporządzonej przez biegłego sądowego z zakresu psychiatrii M. S. w dniu 23 listopada 2017 r. przed Sądem Okręgowym w Ł. sprawie toczącej się pomiędzy wskazanymi stronami o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, X GC [...] (zakończoną ostatecznie wyrokiem tego Sądu z dnia 4 stycznia 2018 r. oddalającym powództwo)

powołał się jednocześnie na wynikającą z tego dowodu okoliczność, że w dacie zawarcia umowy o solidarne przystąpienie do długu z dnia 24 lipca 2013 r. znajdował się on w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, co skutkowało nieważnością czynności prawnej. Pomimo tego, że powołany przez pozwanego środek dowodowy zaistniał po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie Sądu Okręgowego w Ł., (XIII Ga [X.]), którego wznowienia pozwany żąda, to w ocenie Sądu Okręgowego, wbrew stanowisku powoda, nie jest to wystarczające do stwierdzenia, że nie zachodzi przewidziana w art. 403 § 2 k.p.c. podstawa wznowienia. Sąd Okręgowy uwzględnił, że G. K. ze względu na całkowite ubezwłasnowolnienie, które obejmowało postępowanie apelacyjne w sprawie XIII Ga [X.] nie miał i nie mógł wejść w posiadanie wiedzy o okolicznościach, na których oparł skargę o wznowienie postępowania.

Sąd Okręgowy rozpoznając na nowo apelację pozwanego G. K. od wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 listopada 2014 roku, (V GC [...]), w granicach określonych podstawą wznowienia, przyjął, że pozwany ma zdiagnozowaną przewlekłą chorobę psychiczną, tj. chorobę afektywną dwubiegunową, której początki wystąpiły wiosną 2013 r. Do wyraźnego nasilenie objawów chorobowych doszło w lipcu 2013 roku, przy czym w dniu 24 lipca 2013 roku występował u pozwanego stan maniakałny w przebiegu choroby afektywnej dwubiegunowej. Pozwany znajdował się wówczas w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji, i wyrażenie swojej woli (dowód z dokumentu w postaci opinii sądowo-psychiatrycznej z dnia 23 listopada 2017 roku, wydanej w sprawie X GC [...]). Wobec niekwestionowania przez powoda okoliczności faktycznej, tj. braku poczytalności pozwanego w dacie zawarcia umowy w dniu 23 lipca 2014 r., okoliczności jednoznacznie wynikającej z powołanego dowodu z dokumentu prywatnego, opinii sądowo - psychiatrycznej złożonej w innej sprawie, Sąd drugiej instancji oddalił wnioski dowodowe zgłoszone przez pozwanego w piśmie procesowym z dnia 4 lipca 2018 r., w tym wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego psychiatry celem ustalenia na podstawie dokumentacji medycznej pozwanego oraz jego badania, jaki był stan zdrowia pozwanego w dacie zawierania umowy z dnia 24 lipca 2013 r., czy pozwany w chwili

zawierania umowy znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, uznając ten i pozostałe zgłoszone dowody za zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy wobec bezwzględnej nieważności czynności prawnej dokonanej przez pozwanego w dniu 23 lipca 2014 roku uwzględniając skargę o wznowienie postępowania uznał zasadność apelacji pozwanego i zmienił zaskarżony wyrok.

Skargę kasacyjną od wyroku sądu drugiej instancji wniósł powód, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, art. 382 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie istotnej części materiału sprawy w postaci twierdzeń biegłego z których wynika, że już od 2013 r. pozwany cierpiał na chorobę psychiczną – afektywną dwubiegunową oraz że już w lipcu 2013 r. u pozwanego występował stan maniakalny, co ma istotny wpływ na wynik sprawy w ten sposób, że istnienie przedmiotowej choroby było wiadome i znane pozwanemu, bowiem już wtedy uczęszczał na leczenie i istniała obiektywna możliwość i konieczność powołania środków dowodowych i przytaczania faktów celem wykazania okoliczności wynikających z art. 82 k.c. już w pierwszym prawomocnie zakończonym postępowaniu, a tym samym nie jest okoliczność nowa - wykryta, w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. Ponadto skarżący zarzucił naruszenie art. 403 § 2 k.p.c. w związku z art. 410 § 1 k.p.c. poprzez brak odrzucenia skargi o wznowienie postępowania pozwanego i uznanie, że istnienie stanu braku poczytalności u pozwanego w dniu zawarcia umowy z dnia 24 lipca 2013 r. jest okolicznością nową - wykrytą, a tym samym że istnieją przesłanki do wznowienia postępowania na podstawie tej okoliczności faktycznej podczas gdy, zgodnie z materiałem sprawy, istnienie tej okoliczności nie jest okolicznością nową - wykrytą, stanowiącą podstawę wznowienia postępowania, bowiem pozwany wiedział o tej okoliczności i mógł ją powołać już w trakcie postępowań zakończonych prawomocnym wyrokiem objętym skargą o wznowienie i powołał tą okoliczność w pozwie z dnia 1 czerwca 2015 r., inicjującym postępowanie przed Sądem Okręgowym w Ł. w sprawie X GC [...] o ustalenie nieistnienia umowy, mając na uwadze, że był reprezentowany przez profesjonalnych pełnomocników w trakcie wszystkich postępowań toczących się z jego udziałem.

Art. 407 § 1 k.p.c. w zw. z art. 409 k.p.c. w zw. z art. 410 § 1 k.p.c. poprzez brak odrzucenia skargi o wznowienie postępowania pozwanego z uwagi na wniesienie jej z przekroczeniem terminu do jej wniesienia, co wynika z faktu uznania przez sąd, że okoliczność nowa dotycząca stanu zdrowia pozwanego i jej wpływ na ważność umowy wynika z treści opinii biegłego sądowego podczas gdy przedmiotowa okoliczność znana była pozwanemu już w 2013 r. oraz przede wszystkim w dniu 18 grudnia 2014 r. kiedy to taką okoliczność powołał w apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji (V GC [...]) w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ł. (XIII Ga [X.]), a tym samym termin co najmniej 18 grudnia 2014 r. powinien być wzięty pod uwagę przy liczeniu terminu ustawowego do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, a nie termin wydania opinii przez biegłego z dnia 23 listopada 2017 r..

Art. 412 § 1 k.p.c. w zw. z art. 381 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. poprzez prowadzenie postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym (XIII Ga [...]) toczącym się na skutek skargi o wznowienie i wzięcie pod uwagę okoliczności zawarcia przez pozwanego umowy w stanie nieczytelności wbrew istniejącemu i wydanemu postanowieniu o pominięciu tych okoliczności oraz dowodów przez sąd okręgowy w sprawie XIII Ga [X.], co stanowi istotne naruszenie przepisów postępowania, które mają wpływ na wynik sprawy bowiem postępowanie wznowienie nie służy obchodzeniu w/w przepisów postępowania i sanowaniu zaniedbań stron w tym zakresie i sąd rozpoznający skargę o wznowienie postępowania nie posiada kompetencji do ingerowania w poprzednio wydane postanowienia, a tylko badania czy przytoczona przez skarżącego podstawa wznowienia rzeczywiście występuje.

Art. 382 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku istotnej okoliczności wynikającej z treści skargi o wznowienie pozwanego tj. że już dnia 25 maja 2015 r. w toku postępowania o ustalenie nieistnienia wiarygodności powoda (X GC [...]) powoływał się na zawarcie umowy w stanie nieczytelności i powoływał wnioski dowodowe w postaci dowodu z opinii biegłego psychiatry na okoliczność ustalenia stanu psychicznego pozwanego, co oznacza że już wtedy wiedział o tej okoliczności i już wtedy istniała potrzeba i konieczność powołania przedmiotowej

okoliczności i udowadniania jej co w konsekwencji świadczy o tym że nie istnieją podstawy wznowienia oparte na tych okolicznościach, które istniały jeszcze przed prawomocnym zakończeniem postępowania w sprawie pierwszej (XIII Ga [X.]).

Na tych podstawach powodowa spółka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Ł. do ponownego rozpoznania .

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. podstawą wznowienia postępowania jest obok wykrycia prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego, późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że możliwość skutecznego powołania się na przyczynę restytucyjną, uzależniona jest od zaistnienia łącznie trzech przesłanek: wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CZ 35/17, niepubl. i z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, niepubl.).

Wskazane przez pozwanego G. K. okoliczności, które mają usprawiedliwiać wznowienie postępowania na tej podstawie nie spełniają tych kryteriów.

Już w początkowym okresie obowiązywania art. 403 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r., który nie uległ zmianom istotnym z perspektywy rozpoznawanej sprawy ukształtowało się w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolite stanowisko, że nie stanowi podstawy wznowienia środek dowodowy, który powstał po uprawomocnieniu się wyroku. Tezę tę, jako zasadę prawną przyjął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 21 lutego 1969 r., (sygn. III PZP 63/68 , OSNC 1969/12/208), a jest ona jednolicie aprobowana w bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. niepubl. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r., V CZ 45/19, z dnia 14 października 2019 r., V CZ 68/19, z dnia 25 czerwca 2020 r., III CZ 14/0). Uwagi te należy odnieść do

dowodu z opinii biegłego wydanej w innej sprawie w prawomocnym zakończeniu postępowania, o którego wznowienie ubiega się pozwany.

Poza tym, jak trafnie podniósł Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 lutego 2018 r. (sygn. akt I CZ 4/18, niepubl.) wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. dotyczy faktów i środków dowodowych, które poza przesłanką ich nieujawnienia w postępowaniu prawomocnie zakończonym powinny być dla strony skarżącej "nieujawnialne". Przepis ten obejmuje fakty nieujawnialne albo stronie nieznane i dla niej niedostępne. Fakty natomiast "ujawnialne", czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 134/04, niepubl. i z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008, nr 11-12, poz. 178). Niemożność skorzystania z okoliczności faktycznych czy środków dowodowych powinna być wykazana. Niewiedza strony o nich musi wynikać z przyczyn obiektywnych, a nie z zaniechania strony postępowania czy jej pełnomocnika (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, niepubl.).

W związku z tym trzeba mieć na względzie, że pozwany już w apelacji od wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 listopada 2014 r. powołał się na nową w jego ocenie okoliczność, że cierpi na psychozę maniakalno depresyjną i z tej przyczyny w chwili zawarcia umowy o przystąpienie do długu tj. w dniu 24 lipa 2013 r. znajdował się w stanie wyłączającym swobodne powzięcie i wyrażenie woli. Pozwany reprezentowany w postępowaniu apelacyjnym przez pełnomocnika z urzędu dla potwierdzenia tej okoliczności złożył wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego. Wobec tego nie można uznać aby była to nowa - wykryta okoliczność uzasadniająca wznowienie postępowania a także, że pozwany, pomimo orzeczonego w tym czasie jego ubezwłasnowolnienia, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, nie wiedział o tych faktach.

Podstawą skargi o wznowienie postępowania nie może być negatywna ocena skarżącego dotycząca ustaleń faktycznych, oceny dowodów ani zastosowania prawa przez sądy w sprawie, której skarga dotyczy. Wobec tego podstawą wznowienia nie mogą być też okoliczności, które wcześniej dostrzegła

strona i przedstawiła dowody na ich wykazanie, a twierdzenia i wnioski tej strony nie zostały uwzględnione w postępowaniu, którego dotyczy wznowienie. Celem wznowienia postępowania, w odróżnieniu od środków odwoławczych i skargi kasacyjnej, nie jest usunięcie błędów dotychczasowego postępowania w oparciu o ten sam materiał dowodowy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 125/12, LEX nr 1288735 oraz wyrok Sądu Najwyższego w wyroku z dnia z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 178).

Z tych względów uwzględniając skargę kasacyjną powodowej spółki Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi okręgowemu w Ł. do ponownego rozpoznania.

[aw]

ke